HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אעפ"י שיפה אלהים ליפת. שזכו פרסיים לבנות בית שני אין שכינה שורה אלא במקדש ראשון שבנה שלמה שבא מזרעו של שם: **סקיסתן גווייתא וסקיסתן ברייתא.** אסבתא וסבתכא קאי שמתן שוה והם מחוז מוקף הרים והחילונה מקפת את הפנימית ורחוקה פנימית מן כ) מן היקף חילונה לכל צד מאה פרסי והיקף החילונה אלפא פרסי: **מן הארץ ההיא יצא.** שלא להיות בעצת דור הפלגה: **ושם אחימן וגו'.** אחיי דדרים שמהתא נקט נמי להאי: **שמשים את הארץ בשחיתות.** בפסיעותיו: **ושני.** לשון השאת והשבר (איכה ג) והשי"ן אחד נדגש שורש בתיבה: **תלמיס.** כשורות המתריסה: **דבר אחר** לא גרסינן: **מעייקין את החמה.** דומה שלוארו נוקב ועולה בחלון הרקיע: **אמר ר' יהושע בן לוי אמר רבי** גרסינן: **אמרה קמיה ההוא מרבנן.** להא אתקפתא דרבה בר עולא: **נפלו בשדיים ביד פרסיים.** בלשאלר (ג) ביד דריוש המדי וכורש הפרסי חתנו: **והלא כמה נשות היו שם.** לשומרי הבית: **גזירה היפה.** לקמיה [ע"ב] מפרש גזירה שמא יאמרו כהן גדול בבית האסוריס הוא חבוש: **אינו בית.** ובגי מזוזה בעינן בית חשוב: **רבי יהודה מחייב.** לענין מעשר דקיימא לן (ג) אין הבעל מתחייב במעשר מלאכול ממנו אכילת עראי עד שירלאה פני הבית שנאמר מ) בערמי הקודש מן הבית: **בעירוב.** אם פתוחה לחצר שיש בה שלו דירות אוסרת על (בני) כולם אם לא עירבה עמהן: **ומזוזה.** ואע"ג דאינה עשויה לימות החמה ולימות הגשמים: אלא

אינו יודע אם נינוה העיר הגדולה וכו'. ונמי איני יודע אם כלה העיר הגדולה כיון דמסקפא ליה ברסן ונינוה שלפני פניו אם העיר הגדולה עלייהו קאי כ"ש דאיכא לספוקי בכלא דמינה קא סליק ◦וי"ל אדרבה משום דמינה קא סליק אם איתא דעלה קאי לא הוה ליה למימר היא העיר הגדולה אלא העיר הגדולה: **חוץ מלשכת פרהדרין שבה היתה דירה.** ואם תאמר ליחשוב נמי לשכת בית אבן שבה היתה דירה להכן השורף את הפרה י"ל לא חשיב אלא לשכות שבמקדש ◦שבנויות בקודש אבל לשכת בית אבן בהר הבית הוה א"נ כיון דלא הוה בכל שתא אלא אחת לכמה שנים לא חשיב דירה: **וכי תימא** מדרבנן. וא"ת מ"מ אכתי תיקשי לעיל נמי גבי לשכת פרהדרין ליגזרו מהאי טעמא ומאי איצטריך לפרושי טעמא משום שלא יאמרו כהן גדול חבוש בבית האסוריס י"ל דלמאי דס"ד השתא לשכת פרהדרין נמי מחייב ר' יהודה מהאי טעמא ולא מטעמא דשלא יאמרו כ"ג חבוש אבל תימה לי מאי קאמר וכי תימא מדרבנן מכל מקום תיקשי אכתי דרבנן אדרבנן מכ"ש דהכא פטרי אפילו מדרבנן ולעיל מחייבי אפי' מדאורייתא וי"ל דרבנן אדרבנן לא קשה דשאני סוכה דדירת עראי היא דבקל יכול להיות שהוא יולא ממנה כגון אם הוא מלטער או ילדו גשמים וכהנה רבות אבל לשכת פרהדרין שהיה בתוכה בקביעו' מחייבי: דילמא

אף על גב דיפת אלהים ליפת אין השכינה שורה אלא באהלי שם ופרסאי מנא לן דמיפת קאתו דכתיב [1]בני יפת גומר ומגוג ומדי ויון ותובל ומשך ותירס גומר זה [א] גרממיא [ב]מגוג זו קנדיא [ג] מדי זו מקדוניא יון כמשמעו תובל זה בית אונייקי משך זו מוסיא תירס פליגי בה ר' סימאי ורבנן ואמרי לה רבי סימון ורבנן חד אמר זו בית תרייקי וחד אמר זו פרס תני רב יוסף תירס זו פרס [2]סבתה ורעמה וסבתכא תני רב יוסף סקיסתן גווייתא וסקיסתן ברייתא בין חדא לחדא מאה פרסי והיקפה אלפא פרסי [3]ותהי ראשית ממלכתו בבל וארך ואכד וכלנה בבל כמשמעה ארך זה אוריכות ואכד זה בשכר כלנה זה נופר נינפי [4]מן הארץ ההיא יצא אשור [ד]תני רב יוסף אשור זה סילק [4]ויבן את נינוה ואת רחובות עיר ואת כלח נינוה כמשמעו רחובות עיר זו פרת דמישן כלח זו פרת דבורסיף [5]ואת רסן בין נינוה ובין כלח היא העיר הגדולה רסן זה אקטיספון היא העיר הגדולה איני יודע אם נינוה העיר הגדולה אם רסן העיר הגדולה כשהוא אומר [6]ונינוה היתה עיר גדולה לאלהים מהלך שלשת ימים הוי אומר נינוה היא העיר הגדולה [7]ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק [ה]תנא אחימן מיומן שבאחים ששי שמשים את הארץ כשחיתות תלמי שמשים את הארץ תלמים תלמים [ו] [ב] דבר אחר אחימן בנה ענת ששי בנה אלוש תלמי בנה תלבוש ילידי הענק שמעניקין החמה בקומתן אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי עתידה רומי שתפול ביד פרס שנאמר [8]לכן שמעו עצת ה' אשר יעץ [7](על) אדום ומחשבותיו אשר חשב [ח](על) יושבי תימן אם לא יסחבום צעירי הצאן אם לא ישים עליהם נוהם מתקיף לה רבה בר עולא מאי משמע דהאי צעירי הצאן פרס הוא דכתיב [9](ו)האיל אשר ראית בעל הקרנים (הוא) מלכי מדי ופרס ואימא יון דכתיב [10]והצפיר השעיר מלך יון [ט]כי סליק רב חביבא בר סורמקי אמרה קמיה דההוא מרבנן אמר ליה מאן דלא ידע פרושי קראי מותיב תיובתא לרבי מאי צעירי הצאן זוטרא דאחוהי דתני רב יוסף תירס זה פרס אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום ר' יהודה ברבי אלעאי עתידה רומי שתפול ביד פרס קל וחומר ומה מקדש ראשון שבנאוהו בני שם והחריבוהו כשדיים נפלו כשדיים ביד פרסיים מקדש שני שבנאוהו פרסיים והחריבוהו רומיים אינו דין שיפלו רומיים ביד פרסיים אמר רב עתידה פרס שתפול ביד רומי אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב בנויי ביד סתורי אמר להו אין גזירת מלך היא איכא דאמרי אמר [י](ליה) אינהו נמי הא קא סתרי בי כנישתא תניא נמי הכי עתידה פרס שתפול ביד רומי חדא דסתרי בי כנישתא ועוד גזירת מלך הוא שיפלו בונין ביד סותרין דאמר רב יהודה אמר רב [כ]אין בן דוד בא עד שתפשוט מלכות רומי הרשעה בכל העולם כולו תשעה חדשים שנאמר [11]לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובון על בני ישראל: ת"ר [א]כל הלשכות שהיו במקדש לא היו להן מזוזה חוץ מלשכת פרהדרין שהיה בה בית דירה לכהן גדול אמר ר' יהודה והלא כמה לשכות היו במקדש שהיה להן בית דירה ולא היה להן מזוזה אלא לשכת פרהדרין גזירה היתה מ"ט דר' יהודה אמר [כ](רבא) קסבר רבי יהודה כל בית שאינו עשוי לימות החמה ולימות הגשמים אינו בית איתיביה אביי והכתיב [12]והכיתי (את) בית החורף על בית הקיץ א"ל בית חורף ובית קיץ איקרי בית [ל]סתמא לא איקרי איתיביה אביי [מ]סוכת החג בחג ר' יהודה מחייב וחכמים [נ]פוטרין ותני עלה ר' יהודה מחייב בעירוב ובמזוזה ובמעשר וכי תימא מדרבנן בשלמא עירוב ומזוזה איכא למימר מדרבנן אלא מעשר מי איכא למימר מדרבנן דילמא

תורה אור השלם

1. בְּנֵי יֶפֶת גֹּמֶר וּמָגוֹג וּמָדַי וְיָוָן וְתֻבַל וּמֶשֶׁךְ וְתִירָס: בראשית י ב
2. וּבְנֵי כוּשׁ סְבָא וַחֲוִילָה וְסַבְתָּה וְרַעְמָה וְסַבְתְּכָא וּבְנֵי רַעְמָה שְׁבָא וּדְדָן: בראשית י ז
3. וַתְּהִי רֵאשִׁית מַמְלַכְתּוֹ בָּבֶל וְאֶרֶךְ וְאַכַּד וְכַלְנֵה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר: בראשית י י
4. מִן הָאָרֶץ הַהִוא יָצָא אַשּׁוּר וַיִּבֶן אֶת נִינְוֵה וְאֶת רְחֹבֹת עִיר וְאֶת כָּלַח: בראשית י יא
5. וְאֶת רֶסֶן בֵּין נִינְוֵה וּבֵין כָּלַח הִוא הָעִיר הַגְּדֹלָה: בראשית י יב
6. וַיָּקָם יוֹנָה וַיֵּלֶךְ אֶל נִינְוֵה כִּדְבַר יְיָ וְנִינְוֵה הָיְתָה עִיר גְּדוֹלָה לֵאלֹהִים מְהַלֶּךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים: יונה ג ג
7. וַיַּעֲלוּ בַּנֶּגֶב וַיָּבֹא עַד חֶברוֹן וְשָׁם אֲחִימַן שֵׁשַׁי וְתַלְמַי יְלִידֵי הָעֲנָק הָעֲנָק שֹׁבֵעַ שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צֹעַן מִצְרָיִם: במדבר יג כב
8. לָכֵן שִׁמְעוּ עֲצַת יְיָ אֲשֶׁר יָעַץ אֶל אֲדוֹם וּמַחְשְׁבוֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב אֶל יֹשְׁבֵי תֵימָן אִם לֹא יִסְחָבוּם צְעִירֵי הַצֹּאן אִם לֹא יַשִּׁים עֲלֵיהֶם נָוֵהוּ: ירמיהו מט כ
9. הָאַיִל אֲשֶׁר רָאִיתָ בַעַל הַקְּרָנַיִם מַלְכֵי מָדַי וּפָרַס: דניאל ח כ
10. וְהַצָּפִיר הַשָּׂעִיר מֶלֶךְ יָוָן וְהַקֶּרֶן הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר בֵּין עֵינָיו הוּא הַמֶּלֶךְ הָרִאשׁוֹן: דניאל ח כא
11. לָכֵן יִתְּנֵם עַד עֵת יוֹלֵדָה יָלָדָה וְיֶתֶר אַחָיו יָשׁוּבוּן עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: מיכה ה ב
12. וְהִכֵּיתִי בֵית הַחֹרֶף עַל בֵּית הַקָּיִץ וְאָבְדוּ בָּתֵּי הַשֵּׁן וְסָפוּ בָּתִּים רַבִּים נְאֻם יְיָ: עמוס ג טו

רבינו חננאל

אין השכינה שורה אלא באהלי שם, ומקדש שני בניוה פרסאי דאתו מיפת דתני רב יוסף תירס זו פרס וכתיב בני יפת גומר ומגוג ומגוג וגו'. אמר **רבי עתידה רומי שתיפול ביד פרס** שנא' לכן שמעו עצת ה' אשר יעץ (על) [אל] אדום ומחשבותיו וגו', אם [לא] יסחבום צעירי הצאן. ופריש לה צעירי הצאן זוטרא דאחוה. ופרסאי מנא לן דמיפת קאתו דכתיב בני יפת גומר ומגוג וגו' גומר זו גרמומיא מגוג זו גינתא. מדי כמשמעו. יוון זו מקדוניא. תובל זו בית אייניקי. והיא דגרסי' בע"ז בגיבוות בית אייניקי. ותירס זו פרס, ותני רב יוסף תירס זו פרס. מקדש ראשון בנאוהו ישראל שהם בני שם והחריבוהו כשדים נפלו כשדים ביד פרסיים מקדש שני שבנאוהו פרסיים כו'. אמר רב עתידה פרס שתפול ביד רומי תניא נמי כו', דאמר רב יהודה אמר רב אין בן דוד בא עד שתיפשוט מלכות הרשעה ט' חדשים בכל העולם שנאמר לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובון. ת"ר כל הלשכות שהיו במקדש לא היה בהן מזוזה חוץ מלישכת פרהדרין מפני שהיא בית דירה לכהן גדול שבעת ימים בשנה. א"ר יהודה וכי אין שם בית דירה אלא זו בלבד כו'. ואוקמה רבה אליבא דר' יהודה (לימות החמה ולימות הגשמים) אלא אמרו כל שהיא בית דירה [לימות החמה ולימות הגשמים] חייבת ושאינה בית דירה פטורה שנאמר וכתבתם על מזוזות ביתך, ביתך סתם כתיב. ואע"ג דכתיב בית החורף ובית הקיץ, בית החורף ובית הקיץ איקרי בית סתמא לא איקרי אלא העשוי לדירת ימות החמה וימות הגשמים. ומותיב אביי סוכת החג בחג ר' יהודה מחייב **וחכמים פוטרין.** ותני עלה ר' יהודה מחייב בעירוב ובמזוזה ובמעשר. כלומר בית הוא דהא קיי"ל אין חייב בעירוב אלא בית וכן במזוזה. והפירות נמי אינן חייבין במעשר עד שיראו פני הבית. ואם תאמר מדרבנן חייב

תוס' ישנים

זו אקטיספון. ה) כך גי' הקונטרס. ואפילו אי גרס קטיספון בגמ' אלג"ף אין זו קטיספון דגיטין [ו, ה] ועירובין [נא, ב] דהתם מתרץ אשור בהם, והכא דהתם מתרץ כבדים. ועוד אומר רביעו חזקן דשמא י"ל אשור בנה בגיעים כדמשמע קרא אשור יסדה לציים [ישעיה כג, יג], פירוש לצורף בעלי ספינות, ואפשר שיסד זה הבנין. **איני יודע אם** רבן גדולה **או** נינוה. אבל בכלא לא נסתפק אם היא גדולה, לפי שסבר שגיעה גדולה היא בשביל הפסוק אי רבן שבבניינה מדבר הפסוק, אבל בכלא אינו מדבר אלא מזכירה. **חוץ מלשכת פרהדרין.** וא"ת הא איכא נמי לשכת כהן השורף את הפרה שהיתה בעפורה מזרחה והיא היתה בקודש, כדתמרינן [פרה פ"ג מ"ו] שהיו עושין כבש מהר הבית להר המשחה, ומנן נמי [מדות פ"א מ"ג] שער המזרחי שפרה וכל מסעדיה יוצאין להר המשחה וגמרינן ממילואים. ואומר רביעו חזקן דהוסיף וליתה (בכולה) שמא לא קשיב. ולשכת בית אבטינס נמי דתמרינן שהיא בית דירה לכהן גדול לא קשיב, אלא היה שם עיקר דירה. **וכי תימא מדרבנן.** מימה דאמרי לא מירבן כלום לדעיל בלשכת פרהדרין לא מחייב רבי יהודה אלא גזירה שמא יאמרו כהן גדול חבוש בבית האסורין והכא מחייב מדרבנן סוכה אינו בית. וליכא למימר דגזירה נמי דקתמר לעיל גזרה לשכת פרהדרין אינו בית, דהא כמה לשכות היו שם לבית דירה ולא גזרינן בהו אינו בית. ואומר רביעו חזקן דבסוכה המקורה לכל גזרינן אינו בית, אבל לשכת פרהדרין המקורה לגזרינן ובשביל כך לא יימו מלהניח בבמיסה, ואינשי דעלמא לא מקבו אדעתייהו שאין שם. **וכי תימא מדרבנן.** מימה ואכתי קשיא דרבנן אדרבנן לעיל מחייבי והכא פטרי. מיהו לא מסיק אדעתא הך קושיא ולעיל נמי לא מסני לה.

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"ו מהלכות ס"ת ומזוזה הלכה ה והלכה ו:

כח ב מיי' שם סל"ו ע טושע"ע י"ד סי' רפו סעיף יא:

גליון הש"ס

גמ' בית שתמא לא איקרי. כעין זה מולין קלט ע"ב וש"נ: תוס' ד"ה איני יודע וכו' וי"ל אדרבה משום דמינה סליק. עיין תשובת הרלב"ח מ"ה סימן מ: ד"ה חוץ כו' שבנויות בקדש. עיין לעיל ח ע"ב תוס' ד"ה דלמי:

הגהות הב"ח

(ה) גמ' (מדי כו' כמשמעו) תפ"מ וכ"ב ס"ל מדי כמשמעו יון זו מקדוניא וכן עיקר: (ב) שם ד"ה. תפ"מ. וכ"ב רש"י ל"ג ליה: (ג) רש"י ד"ה נפלו כו' בלשאלר שהיה מכשדים נפל ביד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' גרממיא. ל"ל גרמניא (ועמ"ש בא"ר רפ"ב דעגעס): [ב] שם (דבר אחר) תפ"מ (וכן מתקו רש"י):

מוסף רש"י

זה סילק. שם עיר (כתובות י:). מיומן שבאחים. גבור שבכסס, כמו איד הימין תשובה מן השמלא (סוטה לד:). שמשים את הארץ בשחיתות. שמקום רגליו מעמיק בארץ מרוב כובדו ועיכר שם כגומא וכשחת, ולשון שחי לא פורש לנו מלי דמי לשחיתות, ונראה לשון עמודי שש, שהם כבדים ומקום מעמדם מיכר (שם). תלמים. כתלם המחריסה שמעלה העפר ומעמיק בארץ (שם). שמעניקין החמה בקומתן. מרוב גובה קומתן דומה כאילו עומדים נוקב ושונק בנקב שהחמה יוצאה בו (שם). לכן יתנם עד עת יולדה. לכן יתנם עד עת יולדה ילדה. היינו ע' מדשים, כדמתרגמינן בכן יתמסרון בעיקן דילדתא למילד, וכתיב (מיכה ה) ועמד ורעה בעוז ה' וגו' ושבו כי עתה יגדל, ומתרגמינן ויתקנון מבני גלוותהון (סנהדרין צח:). על בני ישראל. היינו כל העולם שישמלא מפחדים בו (שם).